

ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ ДОХОДІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Функціональний розподіл доходів є складним соціально-економічним явищем, що обов'язково притаманне суспільству з ринковими відносинами, тісно пов'язане з іншими складниками економіки та здійснює на них значний і різносторонній вплив. Відносини розподілу у соціально-економічних системах є однією із важливих складових цих систем. Вони тісно пов'язані з іншими складниками економіки та здійснюють на них значний і різносторонній вплив. З розвитком економіки змінювалась модель розподілу доходів між факторами виробництва – від трифакторної моделі (земля, праця та капітал), яка визначила розподіл національного доходу на ренту, заробітну плату та прибуток, до шестифакторної, складовими елементами якої виступають земля, праця, капітал, підприємництво, держава та інформація.

На виробництво і розподіл доходів між його факторами сьогодні суттєво впливає інститут держави та її інституційне середовище. Держава протягом минулого століття поступово із виключно політико-правового інституту перетворилася на потужний соціально-економічний інститут. Відповідно держава стала важливим чинником економічного відтворення та зростання. При аналізі функціонального розподілу національного доходу сьогодні разом з працею та капіталом необхідно ураховувати ще й рівень розвитку державних інституцій, а відповідно їх вплив на розвиток економіки та розподіл доходів.

Розподіл доходів між факторами виробництва, який склався в державі, може мати як негативні, так і окремі позитивні соціально-економічні наслідки, хоча здебільшого розглядають саме несприятливі соціально-економічні впливи результатів функціонального розподілу доходів на суспільство.

Особливо гостро постало питання розподільних відносин у неусталених господарських системах, в яких відбуваються глибокі системні перетворення, а передумови для гідного соціального захисту осіб з низькими доходами ще не склалися. З формуванням ринкових відносин в економіці України відбулося зниження доходів населення та зросла майнова диференціація суспільства, майже у півтори рази зменшилася частка заробітної плати у цих доходах, а частки всіх інших видів доходу збільшилися.

Проведений порівняльний аналіз рівноважних і фактичних цін на ринках праці і капіталу деяких країн показав, що для України, Польщі і Росії характерним є недоплата заробітної плати найманим працівникам і переплата підприємцям за їхні інвестиційні вкладення у виробництво, а для США і Великобританії навпаки – недоплата власникам капіталу і переплата найманим працівникам. У кожній з перших трьох країн значно вигідніше бути інвестором, ніж найманим працівником, що, з одного боку, формує в них сприятливий інвестиційний клімат, а з іншого – заохочує кваліфіковану робочу силу до міграції за кордон. Причому в Україні експлуатація праці найманих працівників набагато більша, ніж в Польщі та Росії. Для прискорення зростання вітчизняної економіки рівень експлуатації праці капіталом має знижуватися.

Інституційне середовище та соціальна інфраструктура суттєво впливають на виробництво і розподіл національного доходу. Тому при вивченні функціонального розподілу доходів потрібно враховувати разом з працею та капіталом ще інституційний чинник – державу, який є рівноправним з цими традиційними факторами [2, с. 157]. В Україні необхідно реформувати систему державного управління, знизити до мінімуму корупцію, подолавши монополію влади і ринків, зміцнивши ринкові інститути тощо. Увага держави повинна зосереджуватись на боротьбі з тіньовою економікою, протидії лобізму і захисті конкурентних відносин. Треба розвивати трудові відносини в країні та укріплювати профспілковий рух, активізувати процес створення нових компаній та розвивати ринок нерухомості, сприяти впровадженню інновацій та реформувати сферу науки, суддівську і податкову системи, посилити боротьбу з переведенням за кордон та «відмиванням» брудних грошей.

Світовий досвід поліпшення функціонального розподілу доходів вказує на необхідність державного втручання в розподільчі процеси. Невтручання держави в економіку у період останніх трьох десятиріч поглиблювало диференціацію в розподілі доходів між працею і капіталом та призвело до світової фінансово-економічної кризи. Дії держави повинні бути спрямовані на підвищення купівельної спроможності певних господарських суб'єктів, які володіють високою схильністю до споживання чи інвестування.

Треба використовувати прогресивне оподаткування та відновлювати попит, а не придушувати його заходами жорсткої бюджетної економії. Цього можна домогтися за допомогою фінансово-бюджетної політики держави, політики у сфері доходів і зайнятості, яка індукує очікування прогресивного зростання заробітної плати працівників – величина реальної заробітної плати найманих працівників має збільшуватися такими ж темпами, як і продуктивність праці. Причому це зростання передовсім має стосуватися працівників з низькими і середніми доходами.

Разом з тим, негативний вплив на частку заробітної плати у структурі доходів населення здійснюють світові тенденції – технічний прогрес, процеси глобалізації, скорочення профспілкового руху, що призводить до нарощення нерівності серед населення, підвищення рівня бідності [1, с. 202]. Тому на рівні світової економіки важливим завданням міжнародних організацій, які займаються питаннями праці, є постійний моніторинг стану розподілу доходів серед різних верств населення та активне втручання у розподільчі відносини – це шлях до соціальної справедливості та ефективності.

Список літератури:

1. Кривцова М.С. Функціональний розподіл доходів населення: міжнародні тенденції та фактори впливу / М.С. Кривцова // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2014. – Вип. 2. – С. 195-201.
2. Приймак З.В. Про роль інститутів у функціональному розподілі національного доходу / З.В. Приймак // Економіка : реалії часу. – 2014. – № 5. – С. 152-159.